

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קיא עמוד ב

①

שפיד כבדא עילוי בשרא, אמר: כמה יהיר האי מרבנן! אימר דאמור רבנן - דיעבד, לכתחלה מי אמור? ואי איכא בי דוגי - בשרא עילוי כבדא נמי אסיר, ומ"ש מדמא דבשרא? דמא דבשרא - שכן, דמא דכבדא - קפי. אמר רב נחמן אמר שמואל: סכין ששחט בה - אסור לחתוך בה רותח, צונן; אמרי לה: בעיא הדחה, ואמרי לה: לא בעיא הדחה. אמר רב יהודה אמר שמואל: קערה שמלח בה בשר - אסור לאכול בה רותח; ושמואל לטעמיה, דאמר שמואל: מליח - הרי הוא כרותח, וכבוש - הרי הוא כמבושל. כי אתא רבין א"ר יוחנן: מליח - אינו כרותח, וכבוש - אינו כמבושל; אמר אביי: הא דרבין ליתא, דההיא פינכא דהוה בי ר' אמי דמלח ביה בשרא - ותבריה, מכדי, רבי אמי תלמיד דר' יוחנן הוה, מאי טעמא תבריה, לאו משום דשמיעא ליה מיניה דר' יוחנן דאמר: מליח - הרי הוא כרותח? יתיב רב כהנא אחוה דרב יהודה קמיה דרב הונא, ויתיב וקאמר: קערה שמלח בה בשר - אסור לאכול בה רותח, וצונן שחתכו בסכין - מותר לאכול בכותח. מאי טעמא? אמר אביי: האי - היתרא בלע, והאי - איסורא בלע. א"ל רבא: כי בלע היתרא מאי הוי! סוף סוף, האי היתרא דאתי לידי איסורא הוא, דאיסורא קאכיל! אלא אמר רבא: האי - אפשר למטעמיה, והאי - לא אפשר למטעמיה; א"ל רב פפא לרבא: וליטעמיה קפילא ארמאה, מי לא תנן, קדרה שבישל בה בשר - לא יבשל בה חלב, ואם בשל - בנותן טעם, בשל בה תרומה - לא יבשל בה חולין, ואם בשל - בנותן טעם ואמרינן בשלמא תרומה - טעים לה כהן, אלא בשר בחלב - מאן טעים לה? ואמר לן ליטעמיה קפילא, ה"נ - ליטעמיה קפילא! ה"נ, כי קאמינא - דליכא קפילא. איתמר, דגים שעלו בקערה, רב אמר: אסור לאכול בכותח, ושמואל אמר: מותר לאכול בכותח; רב אמר אסור - נותן טעם הוא, ושמואל אמר מותר - נותן טעם בר נ"ט הוא. והא דרב, לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר, דרב איקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה, חש בעיניו, עבדו ליה שייפא בצעא, בתר הכי רמו ליה בשולא בגוה, טעים ליה טעמא דשייפא, אמר: יהיב טעמא כולי האי! ולא היא, שאני התם - דנפיש מררה טפי. רבי אלעזר הוה קאים קמיה דמר שמואל, אייתו לקמיה דגים שעלו בקערה וקא אכיל בכותח, יהיב ליה ולא אכל, א"ל: לרבך יהיבי ליה - ואכל, ואת לא אכלת? אתא לקמיה דרב, א"ל: הדר ביה מר משמעתי? א"ל: חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי ולא סבירא לי. רב הונא ורב חייא בר אשי הוו יתבי, חד בהאי גיסא דמברא דסורא, וחד בהאי גיסא דמברא, למר אייתו ליה דגים שעלו בקערה ואכל בכותח, למר אייתו ליה תאנים וענבים בתוך הסעודה ואכל ולא בריך, מר א"ל לחבריה: יתמא! עבד רבך הכי? ומר א"ל לחבריה: יתמא! עבד רבך הכי? מר א"ל לחבריה: אנא כשמואל סבירא לי, ומר א"ל לחבריה: אנא כר' חייא סבירא לי, דתני ר' חייא: פת פוטרת כל מיני מאכל, ויין פוטר כל מיני משקין. אמר חזקיה משום אביי, הלכתא: דגים שעלו בקערה - מותר לאכול בכותח, צונן שחתכו בסכין שחתך בה בשר - אסור לאכול בכותח, וה"מ צונן -

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קיב עמוד א

2

דאגב חורפיה בלע, אבל קישות - גריר לבי פסקיה ואכיל, קילחי דליפתא - שרי, דסילקא - אסירי, ואי פתך בהו דליפתא - שפיר דמי.
 בעא מיניה רב דימי מרב נחמן: מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא? אמר ליה: אסור, דחלא מאי? אמר ליה: שרי, ומאי שנא? לכו
 תיכול עלה כורא דמלחא! מאי טעמא - האי איתיה איסורא בעיניה, והאי ליתיה איסורא בעיניה. ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא,
 שרייה רב חיננא בריה דרבא מפשרוניה; אמר רבא: מאן חכים למישרי כי האי גוונא, אי לאו רב חיננא בריה דרבא מפשרוניה! קסבר:
 כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח, הני מילי - היכא דאינו נאכל מחמת מלחו, אבל האי כותחא - הרי נאכל מחמת מלחו, והני מילי -
 תי, אבל צלי - בעי קליפה, ואי אית ביה פילי - כוליה אסור, ואי מתבל בתבלין - כוליה אסור. אמר רב נחמן אמר שמואל: ככר שחתך
 עליה בשר - אסור לאכלה, והני מילי - דאסמיק, והני מילי - דאבריה, והני מילי - דאסמכיה, אבל קלישתא - לית לן בה. שמואל שדי
 ליה לכלביה, רב הונא יהיב ליה לשמעיה, מה נפשך, אי שרי - לכולי עלמא שרי, אי אסור - לכולי עלמא אסור! שאני רב הונא - דאנינא
 דעתיה, רבא אכיל ליה, וקרי ליה חמר בשר. אמר רב נחמן אמר שמואל: אין מניחין כלי תחת בשר עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו:
 מנא ידעינן? מר זוטרא משמיה דרב פפא אמר: משתעלה תימרתו, מתקיף לה רב אשי: ודלמא, תתאה מטא עילאה לא מטא? אלא אמר
 רב אשי: לית ליה תקנתא אלא - משדא ביה תרתי גללי מלחא,

מרדכי מסכת ביצה פרק יום טוב

3

[רמז תרסח] יום טוב שחל להיות (בשבת) [בע"ש] [דף טו] רב אשי אמר כדי שיאמר כו' אין להקשות כיון דעירובי תבשילין מדרבנן היכי שרינן ע"י עירובי תבשילין הכנה דאורייתא דהא רבה אית ליה לעיל הכנה דאורייתא מוהכינו את אשר יביאו ויש לומר דלא שייך איסור הכנה אלא כשהוא מכין דבר שאינו ראוי (*בו ליהנות) [*ליהנות בו] היום כגון קניית שביתה שהיא צורך מחר וכגון ביצה שנגמרת היום שלידתה מחר:

(*הגה"ה ולרבה) [*ועיל דאפי' לרבה] לא משכחת איסור דאורייתא אלא במכין סמוך לחשיכה (*דאלו) [*דהא רבה אית ליה פ' אלו עוברין] האופה מ"ט לחול אין לוקה הואיל ומקלעי אורחים * (בפ' אלו עוברין) [*ומתוקמא שם מילתא דרבה כר' אליעזר דפסקינן הלכתא כוותיה]:

מר בריה דרבינא [רמז תרסט] הוי יתיב בתעניתא כוליה שתא כו' כתב רבינו אבי העזרי נ"ל דס"ל כר"א דאמר או כולו לה' או כולו לכם אבל אנן קיל' כר' יהושע דדריש חציו לה' וחציו לכם הלכך אסור להתענות והכי אמרי' פ"ג שאכלו:

[רמז תרע] טעה ולא הזכיר של י"ט בברכת המזון מחזירין אותו משום דאי אפשר ליה דלא אכיל דבר שיתחייב בברכת המזון:

[שם] עושה תבשיל מעיל'ט וסומך עליו לשבת ואם הותר [רמז תרעא] הותר לשבת ובלא הערמה כדתניא בגמרא מיהו בקדרה אחת אפי' במתכין מותר להוסיף לצורך שבת דהא אפי' לצורך חול שרי בקדרה אחת כדתניא ממלאה אשה קדרה כו' ולא אצטריך ואם הותר הותר אלא בב' קדירות או בצל:

פעם אחת שכח ה"ר שמואל מבונברג ולא עירב בעיל'ט ולא נזכר אלא ביל'ט שני דודאי אין מועיל תנאי כ"א ביל'ט הראשון והורה שיבשלו בהשכמה ל"ט הרבה ויותירו לשבת ועוד הורה לעשות עירובי תבשילין עכשיו ביל'ט שני ופוסק בדברי סופרים הלך אחר המיקל והלכתא כרבא דאמר כדי שיברור מנה יפה לשבת כו' ופריך אפילו ביל'ט ב' נמי ומשני שמא יפגע משמע הא לאו הכי יכול להניח עירובי תבשילין אפי' ביל'ט עצמו וכיון ששכח דאין כאן פשיעה יניח ביל'ט עצמו:

[דף טז] *לא שנו אלא תבשיל [רמז תרעב] אבל פת לא בה"ג פסיק דבעיא פת ותבשיל וכ"פ ר"ת ור' יעקב בר שמעון מפליזא וריב"א ור"י בר' יהודה פירשו דהא דאמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא ה"מ לבשל אבל לאפות בעי פת וכן נמי הא דפסיק רבא בסוף שמעתין הלכתא כתנא דידן ואליבא דב"ה דאמר תבשיל א' התם נמי מיירי שאינו צריך לאפיית פת ועוד דרבא לא אתא אלא לאפוקי מדחנניה דאמר לב"ש אין טומנין את החמין א"כ היו לו מים חמין טמונין מעיל'ט קמ"ל דלא בעי חמין אבל בהא קיל'ט כוותיה דאין אופין אלא על האפוי ואין מבשילין אלא על המבושל והעם נהגו לומר לאפויי לבשולי לאטמוני ולאדלוקי שרגא וכן משמע לקמן בפירקין [גבי] ג' דברים מחמיר ר"ג מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת א' ומחממין לו קיתון א' ומדליקין לו את הנר ויל"א אף צולין לו דג קטן משמע שעירוב מתיר הדלקת הנר אמנם בירושל' אינו מזכיר רק לאפויי ולבשולי וה"ג בירושל' עירובי תבשילין כך הם פת כביצה ותבשיל כזית ואומר בא"י אמ"ה אקב"ו ע"מ עירוב ומתנה ואומר בהדין יהא שרי לן לבשולי ולאפויי מיל'ט לחבירו ומיל'ט לשבת ולמי שסומכין על עירוב זה עד מוצאי י"ט האחרון ובלבד שיהא עירובו שמור עד מוצאי י"ט האחרון אכלו או שאבד צריך לערב ביל'ט האחרון עכ"ל הירושלמי והשתא שמעינן מן הירושל' דיל'ט דסוכות העירוב שהניח בעיל'ט ראשון מועיל גם לימים טובים אחרונים ובלבד שיאמר בפירוש עד מוצאי י"ט האחרון והא דקאמר בירושל' פת כביצה פליג אתלמודא דידן דמשמע שיעור כזית ולא מפליג בין פת לתבשיל והא דקאמר בירושל' מיל'ט לחבירו פי' רבינו אבי העזרי כגון אם חל יל'ט ע"ש ושבת אז צ"ל מיל'ט לחבירו דהיינו נמי מיל'ט לשבת:

הגה"ה כ' בסה"מ משום רבינו משה דהשתא בזמן הזה דבקיאינן בקביעות דירחא ואין אנו עושין יום ב' בשביל ספק אך מנהג אבותינו בידינו כדשלחו מתם הזהירו וכו' וע"כ לא מערב ומתנה לא עירובי תבשילין ולא עירובי תחומין ולא שתופי מבואות עכ"ה:

תני ר' חייא עדשים שבשולי קדרה כו' פרש"י סומך עליהם בעיל'ט ולא ביל'ט עצמו וכן פי' ר"י [רמז תרעג] דצריך להתנות מעיל'ט ולומר אם אשכח לעשות עירוב תבשילין אסמוך ע"ז התבשיל או על שמנונית זה הנגרר מן הסכין ואשמעינן רבי חייא הא דתנן עושה תבשיל ה"מ לכתחלה אבל בדיעבד היכא דשכח עבדי' כדפרי' ובירושלמי איכא פלוגתא אם צריך להתנות מעיל'ט ואיכא מ"ד שא"צ להתנות מעיל'ט גם על זה סמך ה"ר שמואל מבונברג' והתיר לסמוך עליהם ביל'ט עצמו בלא תנאי משום דבשל סופרים הלך אחר המיקל כדפירש' לעיל:

[רמז תרעד] אפילו כבוש ואפילו שלוק פ' כל הבשר אמר שמואל כבוש הרי הוא כמבושל ובכ"מ פרש"י בחומץ אבל בלא חומץ אינו

כמבושל ואי אפשר לומר כן דתנן (פ"ק דשבוועות) ורד ישן שכבשו בשמן חדש חייב בביעור אלמא בלא חומץ הוא נותן טעם כמבושל ונראה דכבוש מיקרי ששהה כבר ג' ימים בדבר לח ואז הוי כמבושל ופולט טעם וקולט טעם כדאמר' במסכת ע"ז קנקנים של עובד כוכבים ממלאם ג' ימים ומערן מעת לעת וכפולטו כך בולעו מה פולטו ג' ימים אף בולעו ג' ימים והיינו דקאמר במסכת ע"ז כל שמכניסו לקיום (*ג' ימים) אסור ביין נסך אע"פ שהוא צונן ומכניסו לקיום ג' ימים קאמר הלכך כל דבר איסור הלח ששהה בכלי היתר ג' ימים נאסר על כן אם נמצא בדבש חתיכה של נבילה אסור כל הדבש דכבוש ג' ימים הרי הוא כמבושל וכן קבל ה"ר שמואל מבונבור"ק מפי ר"א ממיץ וכו' פ' ראב"ה אמנם רבי מאיר פי' בשם רבי יצחק בר' אברהם דבשריית יום ולילה חשיב כבוש כמבושל וראיה מהא דאמרין בשר בחלב חידוש הוא דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי וכי בשיל ליה אסור מכלל דבשאר איסורי אי תרי ליה כוליה יומא בצונן אסור דאל"כ מאי חידושיה דבשר בחלב ומה שאנו אוכלים דבש אע"פ שהדבורים המתים מעורבים בו יותר מג' ימים משום דהוי כנבלה סרוחה ולא אסרינן הדבש ובס"י כתב ר"א ממיץ אע"פ שמרתיחין את הדבש כשמפרישין ממנה השעוה ודבורים מתים מעורבין בהם מותר הדבש והדבורים נותן טעם לפגם בדבש עיין פ' בתרא דמס' ע"ז:

[דף יז] אמר רבא הלכתא כרשב"א ל"ש תנור קטן ל"ש פורני כדגר' ס"פ המביא כדי יין [רמז תרעה] ואופין בפורני ומשמע אפילו בהערמה והא דתניא לקמן אם הערים אסור מוקמינן לה בתלמודא דחנניה היא ואליבא דב"ש ורבינו יואל התיר לאפות ביל"ט ברצידי"י בלע"ז לצורך ברית מילה שחל להיות ממחרת בחוש"מ והיה יום אידם שלא היו יכולים לאפות אם לא ביל"ט ולא היה די לקהל בתנור א' והתירו לאפות בב' פעמים מפני שצריכות פת א' לכל תנור ותנור לשנים וג' ישראל:

מעשה היה בקולוני"א שאפו לכתחלה פשטי"א מיל"ט לחבירו והתירו רבני קולוניא בדיעבד באכילה כר' יהודה דאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל למ"ש בין לו בין לאחר אפי' בשבת דחמיר כ"ש יל"ט דקיל ורבינו יואל אסר דע"כ לא שרי ר"י אלא גבי שבת דחמיר ולא אתי לזלוזלי ביה אבל יל"ט דקיל אי שרינן ליה אתי לזלוזלי ביה כדאמר' פרק קמא דשבת ואסור וכן אמר ה"ר אביגדור כהן שראה שבא מעשה לפניו בטבח א' שתיקן ואפה קרעפליש מיל"ט לחבירו וצוהו להשליכם לאיבוד ואפילו ליתנם לשפחתו אסר לו:

מקנה קמחו לאחרים [רמז תרעו] ובה"ג התירו להקנות ביל"ט משום מצוה וכן לולב ואתרוג יוצאין בהן כל העם ע"י מתנה ע"מ להחזיר ודכוותיה קונין (*בחוש"מ) [*מש"מ] ואפילו בשבת:

[דף יח] אבל לא מטבילין כו':

[רמז תרעז] מי ששכח ולא הטביל כלי מע"ש ומעיל"ט יתן הכלי לעובד כוכבים במתנה ויתזור וישאלנו ממנו וה"ל כשואל מן העובד כוכבים דאמר פ"ה דמס' ע"ז דא"צ טבילה:

[*לשון ר"ף ופולוגתא דר"י הגלילי ור"ע בגמ' דף כא] והלכה כר' יוסי הגלילי כו' וכו' פ' בס"י בשם תלמידי רב האי גאון וראייתם דב"ה קיימי כותיה דאמרין בפרקין אמרו להם ב"ה והלא כבר נאמר לה' כל דלה' א"כ מה ת"ל לכם לכם ולא לעובדי כוכבים לכם ולא לכלבים הלכך [רמז תרעה] אסור להביא דרך רה"ר מאכל בהמה וכן [רמז תרעט] אין עושין מורסן לעופות ביל"ט דממעטי' מלכם אבל בחש"מ מותר ובחש"מ של פסח אסור משום חמץ ואם ירתיח המים תחלה ואח"כ יתן המורסן ברותחין ע"ג האור מותר:

[דף כא] דתנן עיסת כלבים כו' ונאפית ביל"ט כו' בתלמוד פריך לרב חסדא ואמאי והא אפשר למיפלגיה בלישה ומשני שאני כלבים הואיל ואפשר לפייסן בנבילה וישאר כל העיסה לרועה ולכך נאפית ביל"ט אע"ג דיהיב לכלבים ופסק ראב"ה דה"ה שפחות שלנו כיון דאפשר לפייסינהו במידי אחרינא שרי דקיל"ל כרבה דאית ליה הואיל בפ' אלו עוברין ועוד דמזונתם עלינו ונ"ל דוקא באותו תנור ובאותה קדרה:

[רמז תרפ] לא יחם אדם חמין לרגליו וב"ה מתירין ודוקא לרגליו שרי ב"ה אבל לרחוץ כל גופו אסור אפילו מדאורייתא כדמשמע פרק כירה ממעשה שעשו אנשי טבריא כו' ביל"ט כחמין שהוחמו ביל"ט ואסורים ברחיצה ומותרים בשתייה ואי מדאורייתא שרי למה אסורים מיהו זיעה ודאי מדאורייתא שרי כדמוכח לקמן פרק המביא להזיע וקודם הגזירה וכו' מ"ש זיעה מרחיצה איכא למימר דרחיצת כל גופו אין דבר השוה לכל נפש דהוא לתענוג כדאיתא בירושלמי דפרק כירה דמעט רחיצה מדכתיב כל נפש אבל ידיו ורגליו וכן זיעה שוה לכל נפש דהוא לבריאות אלא מדרבנן גזרו זיעה אטו רחיצה ורבינו יהודה כתב דמותר לרחוץ תינוק קטן כדאיתא פ"ח דיומא דתינוקות מותרין ברחיצה וסיכה ביוה"כ דכל מידי דאית ביה רבייתא לתינוק לא גזרו בה רבנן וצ"ע כי נ"ל דלא גזרו על תינוק לרחוץ אבל אסור לגדול לעשות הבערה לצורך שום רחיצה דהא אין שוה לכל נפש:

(*פי') [*וכי] גזרו בשבת אבל ביל"ט לא כ' ראב"ה כי מעיינת בירושל' דהכא משמע דוקא הוחמו ביל"ט אבל בירושלמי דפ' כירה משמע אפי' הוחם מעיל"ט אסור וכן אמר רבה [רמז תרפא] וכן אמר אמימר כולהו דחו להא מתניתא ואוקמוה כר' יהודה כו' הרי פסק האלפסי דלית הלכתא כר' יהודה [*דהוא מתיר] [*דמתיר] מכשירי אוכל נפש וְאִמְנָם בְּס"י וְבַס' המצות כתב דהלכה כר' יהודה במכשירי אוכל

5

סימן י

י א"ר יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס. [דף סז ע"ב] טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו. ואם ריבה טעם לפגם מותר. ולימא נותן טעם לפגם מותר. הא קמ"ל דאע"ג דאיכא מילי אחריני דפגמה בהדיה, והלכתא כלישנא בתרא דריש לקיש:

סימן יא

יא [דף סח ע"ב] ההוא עכברא דנפל לגו חביתא דשיכרא אסריה רב לההוא שיכרא אמרוה רבנן קמיה דרב ששת לימא קסבר רב נותן טעם לפגם אסור. אמר להן רב ששת בעלמא סבר רב נותן טעם לפגם מותר והאי חידוש הוא דהא מימאיס [מאיס] ובדילי אינשי מיניה ואפ"ה אסריה רחמנא הילכך בטעם לפגם נמי אסור. תימה, דהאי שיכרא וחלא דלקמן צונן הן למה נאסרו בנפילת עכבר. וכי אם נפל זבוב ביין צונן אסור, והלא העיד הרשע (מגילה יג ב) שכך נהגו וזרקו ושותה יש לומר ששהה בו זמן מרובה והוה ליה כמין כבוש ונפלט טעמו בשכר ובחומץ, ולא פירש התורה כמה יעמוד בחומץ ובשכר דנחשביה כבוש כמבושל (ושמעה) בשם ריצב"א דאם שהה בתוכו יום שלם מעת לעת נקרא כבוש וכולע ופולט כמבושל וראייה מדאמר בחולין (דף קח א) בשר בחלב דחידוש הוא. דאי תרי ליה כולא יומא בחלב שרי אי בשיל ליה אסור. ומה חידוש הוא כל איסורין שבתורה נמי דינו כך דצונן בצונן לא מיתסר ולא בלע. אלא ודאי זהו חידוש דכל איסורין שבתורה אע"ג דצונן לא בלע אם שראו יום שלם נאסרו מטעם כבוש ובבשר בחלב חידוש הוא דאינו נאסר אלא דרך בישול. אמר רבא הלכתא נותן טעם לפגם מותר. ועכברא בשיכרא לא ידענא מ"ט דרב. אי משום דקסבר נותן טעם לפגם אסור ולית הלכתא כוותיה. אי משום דקסבר עכברא בשיכרא אשבוחי משבת:

איבעיא להו [דף סט ע"א] נפל לגו חלא מאי. א"ל רב הלל לרב אשי הוה עובדא בי רב כהנא ואסר. א"ל ההוא אימרטוטי אימרטוט. תימה היאך אנו אוכלין הדבש והלא רגלי הזבוב מעורבין בו והיינו אימרטוטי אימרטוט. ואפילו יפגום הדבש השרץ מיהא אסור. והיה אר"ת, אף ישאר בו רגלי הזבוב או כנפים, אינו חשוב כשרץ אלא עפר בעלמא, ותנן (ידים פ"ד מ"ו) עצמות החמור מותרין. רב אחי שיער בחלא בחמשין, רב שמואל בדיה דרבי חייה שיער בשיכרא בס'. והלכתא אידי ואידי, בששים דחיישינן דלמא אשבוחי משבת בחלא ובשיכרא: סימן יב

יב מתני' עובד כוכבים שהיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום אם היה בחזקת משתמר מותר. ואם הודיעו שהוא מפליג כדי שישתום ויסתום ויגזב. רשב"ג אומר כדי שיפתח ויגוף ויגוב. ואפילו בחבית פתוחה מיירי דומיא דברייתא, דחמרין ופועלין דמייתי עליה בגמרא דמיירי בחבית פתוחה. וכן בלגין שעל הדולבקי דמיירי בפתוח דומיא דעל השולחן. וכן עובד כוכבים שנמצא בצד הבור דשלהי פרק ר' ישמעאל (דף ס ב). וכן מעשים בכל יום דאפילו חביות פתוחות שנמצא העובד כוכבים עומד אצלם לא חיישינן שמא נגע. ותימה אמאי לא חיישינן והלא בקל יכול ליגע. וי"ל כיון שיודע העובד כוכבים שיפסיד הישראל יינו אם יגע בו מרתת עובדי כוכבים. וכל היכא דסבר דלמא חזי לי ישראל לא נגע. ואין לו פנאי לנסך דכל שעתא ושעתא אמר השתא אתי ישראל וחזי לי. והכי נמי תניא בתוספתא (פ"ח) פרואר שישאל ועובד כוכבים כונסין לתוכו יין אף על פי שחביות פתוחות והעובד כוכבים יושב מותר מפני שחזקתו משתמר. והרמב"ן ז"ל כתב דמסתבר ליה דמיירי בחביות סתומות בפקק של עץ וכיוצא בו. אע"ג דהעובד כוכבים יכול לסלקו וליגע בלא זיוף כלל. כיון דבחזקת משתמר מותר. אבל בפתוחה לגמרי לא דכיון שהם על כתיפו ויוכל ליגע בהן בהדיא חיישינן דלמא נגע ולא מירתת כלל. דמישתמיט למימר להחזיק בחביות נתכוונתי שלא תפול. ואע"ג דמתניתין סתמא קתני ומשמע דאיירי בפתוחות דומיא דאחריני, סתמא דמעביר חבית של יין ממקום למקום היינו סתום בפקק של עץ וכיוצא בו שלא יצא היין בטלטול החבית. והראב"ד ז"ל כתב דהא דשרינן חביות פתוחות כשהוא בחזקת משתמר היינו דוקא בספינה וחות שאין לו רשות ליגע בחבית עצמו, אבל במעביר חבית לא. לפי שאפשר לפשוט ידו וליגע בתוכה אם היא מליאה והיינו דאמר בפרק רבי ישמעאל (דף ס א) עובד כוכבים דדרי כובא וישאל אזיל בתרא מליא אסור דלמא נגע. הלכך אם מליאה היא אסורה ואפילו לא הניחו כלל. ואם חסירה היא אם העלים עיניו אסור חיישינן שמא הורידה מעל כתיפו ונגע בו ונשמט לומר, לנוח מעט הורדתיה. ואין נראה להרמב"ן לחלק בין הני בבות דמתניתין אלא כולם בפתוחות איירי. וגבי מעביר סתומות בפקק של עץ היינו כפתוחות כיון שיכול לפתוח בלא זיוף. ואמר נמי בירושלמי אמר ר' שמואל מעשה בעובד כוכבים אחד שהיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום אתא עובדא קמיה דרבי אבהו ואסר אמרינן בפתוחות הוה עובדא. אמר ר' זריקה לא סוף דבר מליאות אלא אפי' חסירות דטרף ונגע בדיה וחזר. פירש שטרף הכד בכתיפתו, עד שהחזירן והרכינן, שיכול לחזור בו, והודיעו שהוא מפליג. פי' שאמר לו שדעתו להפליג בסתם או שא"ל המקום ויש באותה הפלגה כדי שישתום ויסתום ויגוב. אבל אם אין באותה הפלגה כדי שישתום ויגוב אפילו שהה זמן מרובה מותר דבכל ענין מירתת עובד כוכבים דילמא אתי השתא וחזי ליה. גמ' היכי דמי בחזקת המשתמר. כדתנן הרי שהיו חמריו ופועליו טעונין טהרות אפילו הפליגו כדי מיל טהרותיו טהורות. ואם אמר להם לכו ואני אבא אחריכם כיון שנתעלמו עיניו מהם טהרותיו טמאות. ומוקי. רישא בבא להקם דרך עקלתון דמירתתי השתא אתי וחזי לך. מתני' המניח יין בקרון או בספינה והלך לו בקפנדריא ונכנס למדינה ורחץ מותר. ואם הודיעו שהוא מפליג כדי שישתום ויסתום ויגוב. רשב"ג אומר כדי שיפתח ויגוף ויגוב. ודוק בקפנדריא שהעובד כוכבים סבור שיכול לבא בקצרה ומירתת תמיד דלמא אתי. אבל ראוהו נכנס למדינה וסבר הוא שלא ישוב מהרה אסור:

המניח עובדי כוכבים בחנותו אף על גב שהוה יוצא ונכנס מותר. ואם הודיעו שהוא מפליג כדי שישתום ויסתום ויגוב. רבן שמעון בן גמליאל אומר כדי שיפתח ויגוף ויגוב:

סימן יג

יג היה אוכל עמו על השלחן והניח לפניו לגין על השולחן ולגין על הדולבקי והניחו יצא מהא שעל השלחן אסור ומה שעל הדולבקי*

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף טז עמוד ב

6

הרסנא עיקר, קא משמע לן: קמחא עיקר. אמר רבי אבא: ערובי תבשילין צריכין כזית. איבעיא להו: כזית אחד לכלן, או דלמא כזית לכל אחד ואחד? תא שמע: דאמר רבי אבא אמר רב: ערובי תבשילין צריכין כזית, בין לאחד בין למאה. תנן: אכלו או שאבד - לא יבשל עליו בתחלה, שייר ממנו כל שהוא - סומך עליו לשבת. מאי כל שהוא? לאו אף על גב דליכא כזית! - לא, דאית ביה כזית, תא שמע: תבשיל - זה צלי, ואפילו כבוש, שלוק, ומבושל, וקוליים האספנין שנתן עליו חמין מערב יום טוב, תחלתו וסופו אין לו שיעור. מאי לאו אין לו שיעור כלל? - לא, אין לו שיעור למעלה, אבל יש לו שיעור למטה.

אמר רב הונא אמר רב: ערובי תבשילין צריכין דעת. פשיטא, דעת מניח בעינן, דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן? תא שמע: דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא, רבי אמי ורבי אסי מערבו אכולהו טבריא. מכרין רבי יעקב בר אידי: מי שלא הניח ערובי תבשילין - יבא ויסמוך על שלי. ועד כמה? אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי: עד תחום שבת, ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל, חזייה דהוה עציב: אמר ליה: אמאי עציבת? - אמר ליה: דלא אותיבי ערובי תבשילין. - אמר ליה: סמוך אדידי. לשנה חזייה דהוה עציב, אמר ליה: אמאי עציבת? - אמר ליה: דלא אותיבי ערובי תבשילין. - אמר ליה: פושע את, לכולי עלמא - שרי, לדידך - אסור. תנו רבנן: יום טוב שחל להיות בערב שבת - אין מערבין לא ערובי תחומין, ולא ערובי חצרות. רבי אומר: מערבין ערובי חצרות, אבל לא ערובי תחומין. מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו, ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו. אתמר, רב אמר: הלכה כתנא קמא, ושמואל אמר: הלכה כרבי. איבעיא להו: הלכה כרבי לקולא או לחומרא? - פשיטא דלקולא קאמר! - משום דשלח רבי אלעזר לגולה: לא כשאתם שונין בבבל רבי מתיר וחכמים אוסרין, אלא: רבי אוסר וחכמים מתירין. מאי? - תא שמע, דרב תחליפא בר אבדימי עבד עובדא כותיה דשמואל. ואמר רב: תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקולא. אי אמרת בשלמא לקולא קאמר - היינו קלקולא, אלא אי אמרת לחומרא - מאי קלקולא איכא? - כיון דמקלקלי בה רבים

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לו עמוד א

9

הא - בכולה, הא - במקצתה. נסדק ניקב. תני עולא בר חנינא: ניקב נקב מפולש - במשהו, ושאינו מפולש - בכאיסר. בעי רבא: נולדו באתרוג סימני טרפה מהו? - מאי קמיבעיא ליה? אי נקלף - תנינא, אי נסדק - תנינא, אי ניקב - תנינא. - כי קא מיבעיא ליה - כדעולא אמר רבי יוחנן: ביצה שנשפכה כקיתון - כשרה. ואמר רבא: והוא דקיימא סימפונהא, הא לא קיימי סימפונהא - טרפה. הכא מאי? דלמא התם הוא דלא שליט בה אירא - הדר בריא, אבל הכא דשליט בה אירא - סרוחי מסרחת, או דלמא לא שנא? תא שמע: אתרוג תפוח, סרוח, כבוש, שלוק, כוש, לבן, ומנומר - פסול. אתרוג ככדור - פסול, ויש אומרים: אף התיום. אתרוג הבוסר, רבי עקיבא פוסל, וחכמים מכשירין. גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת - פסול. קתני מיהת: תפוח, סרוח, מאי לאו: תפוח - מבחוץ, וסרוח - מבפנים! - לא, אידי ואידי מבחוץ, ולא קשיא: הא - דתפח אף על גב דלא סרת, הא - דסרח אף על גב דלא תפח. - אמר מר: אתרוג כושי פסול. והתניא: כושי - כשר, דומה לכושי פסול! - אמר אביי: כי תגן נמי מתניתין - דומה לכושי תגן. רבא אמר: לא קשיא, הא - לן והא - להו. אתרוג הבוסר, רבי עקיבא פוסל וחכמים מכשירין. אמר רבה: רבי עקיבא ורבי שמעון אמרו דבר אחד. רבי עקיבא - הא דאמרן, רבי שמעון מאי היא - (דתניא) +מסורת הש"ס: [דתגן] + רבי שמעון פוטר את האתרוגים בקוטנן. - אמר ליה אביי: דלמא לא היא, עד כאן לא קאמר רבי עקיבא הכא - דבעינן הדר וליכא. אבל התם - כרבנן סבירא ליה. אי נמי: עד כאן לא קאמר רבי שמעון התם אלא דכתיב אעשר תעשר את כל תבואת זרעך - כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה, אבל הכא - כרבנן סבירא ליה.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף לט עמוד א

8

משנה. ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח: בחזרת, בתמכא, ובחרחבינא, ובעולשין, ובמרור. יוצאין בהן בין לחין בין יבשין. אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין. ומצטרפין לכזית, ויוצאין בקלח שלהן. ובדמאי, ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שנפדו.

גמרא. חזרת - חסא. עולשין - הינדבי. תמכא, אמר רבה בר בר חנה: תמכתא שמה. חרחבינא, אמר רבי שמעון בן לקיש: אצוותא דדיקלא. ובמרור - מרירתא. תני בר קפרא; אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח: בעולשין, ובתמכא, בחרחלין, בחרחבינין, ובחזרין. רב יהודה אומר: אף עולשי שדה, ועולשי גינה, וחזרת. עולשי גינה וחזרת? הא תנא לה רישא! - הכי קאמר: אף עולשי שדה כעולשי גינה וחזרת. רבי מאיר אומר: אף עסוס, וטורא, ומר ירואר. אמר ליה רבי יוסי: עסוס וטורא - אחד הוא, ומר - זה הוא ירואר. תני דבי (רבי) שמואל, אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח: בחזרת, בעולשין, ובתמכא, ובחרבינין, ובחרגינין, ובהרדופנין. רבי יהודה אומר: אף חזרת יולין וחזרת גלין כיוצא בהן. רבי אילעא אומר משום רבי אליעזר: אף ערקבלים. וחזרת על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר, ולא מצאתי. וכשבאתי לפני רבי אליעזר בן יעקב הודה לדברי. רבי יהודה אומר: כל שיש לו שרף. רבי יוחנן בן ברוקה אומר: כל שפניו מכסיפין. אחרים אומרים: [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין. - אמר רבי יוחנן: מדברי כולן נלמד: ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין. אמר רב הונא: הלכה כאחרים.

רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר אמריתא. אמר ליה: מאי דעתיך - דמרירין טפי, והא חזרת תנן, ותנא דבי שמואל חזרת, ואמר רבי אושעיא: מצוה בחזרת, ואמר רבא: מאי חזרת - חסא. מאי חסא - דחס רחמנא עילוון. ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: למה נמשלו מצריים כמרור - לומר לך: מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה, אף מצריים - תחילתן רכה וסופן קשה. אמר ליה: הדרי בי. אמר ליה רב רחומי לאביי: ממאי דהאי מרור מין ירק הוא? אימא מרירתא דכופיא! - דומיא דמצה, מה מצה גידולי קרקע - אף מרור גידולי קרקע. - ואימא הירדוף! - דומיא דמצה, מה מצה מין זרעים - אף מרור מין זרעים, - ואימא הרזיפו! - דומיא דמצה, מה מצה שניקחת בכסף מעשר - אף מרור שניקח בכסף מעשר. - אמר ליה רבה בר רב חנין לאביי: אימא מרור חד! - מרורים כתיב - ואימא מרורים תרי! - דומיא דמצה, מה מצה מינין הרבה - אף מרור מינין הרבה.

אמר רבה בר רב הונא אמר רב: ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח - כולן נזרעין בערוגה אחת. למימרא דלית בהו משום כלאים. מתיב רבא: חזרת וחזרת גלין, עולשין ועולשי שדה, כרישין וכרישי שדה, כוסבר וכוסבר שדה, חרדל וחרדל מצרי, ודלעת המצרי והרמוצה - אינם כלאים זה בזה. חזרת וחזרת גלין - אין, חזרת ועולשין לא! וכי תימא כולהו בהדדי קתני להו - והא אמר רב: זוגות זוגות קתני! - מאי נזרעין דאמר רב - נזרעין כהלכתן - כהלכתן תנינא!

טור יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג

9

א) שלקות שבשלם ע"ג אסורין ג' ל"ש אם בשלם ע"ג בביתו או בשלם בבית ישראל וה"ר אברהם היה מתירם אם בשלם ע"ג בביתו של ישראל דלא שייך בהו לא משום חתנות ולא משום שמא יאכילנו דברים טמאים ור"ת חולק עליו וכן נוהגין. ג' ולא אסרו אלא דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי וגם עולה על שולחן של מלכים ללפת בו הפת או לפרפרת אבל דבר הנאכל כמו שהוא חי אפילו הוא חשוב להעלות על שלחן מלכים או דבר שאינו נאכל על שלחן מלכים אפילו אינו נאכל כמו שהוא חי אין בו משום בישולי ע"ג ולא אסרו אלא כשמכין הע"ג לשם בישול ג' אבל אם אינו מכין לשם בישול כגון שהסיק התנור ליבש בו כלים והיה בו בשר ולא ידע בו ונצלה או שחרך ראש גדי להסיר שער ונצלו ראשי האזנים שהם רכין עד שראוין לאכילה מותר כיון שלא כיון לשם בישול אבל אם כיון לשם בישול כגון שהסיק התנור לבשל בו והיה בו בשר תחלה ונצלה אע"פ שלא כיון לזה הבשר שהרי לא ידע בו אפי' הכי אסור ג' לפיכך אם ידע שהיה בשר בתנור אפילו חממו ליבש כלי אסור חיישינן שמא כיון גם לבישול כיון שידע בו ולא אסרו אלא כשכל הבישול ע"י ע"ג אבל היה תחלתו או סופו על ידי ישראל מותר ג' כיצד הניח ע"ג התבשיל על הגחלים ובא ישראל וחתה בגחלים מותר אע"פ שהיה מתבשל בלא חתוי וכן אם הניח ישראל ג' ובא ע"ג וחתה מותר בד"א שמצאה ע"ג על גבי הגחלים כשחתה אבל אם נתנו הישראל על האש וסלקו מיד ובא ע"ג והחזירו אסור אא"כ הגיע למאכל בן דרוסאי שהוא שלישי בישולו כשסלקו שכל שנתבשל ע"י ישראל כמאכל בן דרוסאי אפילו אם סלקו הישראל מן האש אם בא ע"ג והחזירו וגמרו אין בו משום בישולי ע"ג וכתב הרשב"א דהוא הדין נמי אם בשלו ע"ג כמאכל בן דרוסאי אין לו היתר אח"כ ע"י גמר בישול ישראל ג' ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל דלהקל החשיבו כמאכל בן דרוסאי כמבושל ולא להחמיר הילכך ג' אפילו אם בשלו כמאכל בן דרוסאי ובא ישראל וחתה בו וגמרו מותר ג'. ג' וכתב הרשב"א הניח הישראל על גבי גחלים עוממות שלא היה ראוי להתבשל עליהם ובא ע"ג והפך בו ונתבשל הרי זה אסור הניח הישראל על גבי האש ג' והניח הע"ג לשומרו והפך בו ואין ידוע אם סלקו ע"ג עד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי אם לאו ה"ז מותר ג' ואין חוששין שמא סלקו דספק דבריהם להקל ולא אסרו אלא בבישול שעל ידי האש אבל שלא ע"י האש אע"פ שמליח כרותח וכבוש כמבושל שרי ג' הילכך בשר או דגים קטנים שכבשן ע"ג או מלחן עד שראוין לאכילה מותרין אפילו בשלם אח"כ שהמליחה אינו אוסרתן וכשמבשלם אח"כ דבר שנאכל כמו שהוא חי הוא מבשל ג' וכן אם עושין דברים הראוין לאכילה על ידי עישון מותרין: כתב הרשב"א דגים מלוחין גדולים אע"פ שקצת אנשים אוכלין אותן חיינן מחמת מלחן אכילה זו אכילה ע"י הדחק היא ואינה אכילה לפיכך אם בשלם ע"ג אסורין ויש מן החכמים שהתירו והראשון נראה עיקר. ג' ביצים שבשלם ע"ג אסורין ותמרים מתוקין שבשלם ע"ג מותרים שנאכלין לכל כשהן חיינן המרים הרבה שאין נאכלים אלא ע"י האור ואפילו הבינוניים שיש קצת אנשים שאוכלים אותן כשהן חיינן אסורין לפי שאין נאכלין אלא ע"י דוחק גדול: עירב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ובשלם ע"ג רואין אם העיקר מדברים שיש בהן משום בישולי ע"ג אסור ואם העיקר מדברים שאין בהן משום בישולי ע"ג מותר שהולכין אחר העיקר בין להקל בין להחמיר לפיכך הרסנא שעושין מדגים והוא מציר של דגים הנאכל כמו שהוא חי ומקמח אסור שהקמח עיקר: י) פנאד"ה של ע"ג שאפאה ע"ג אסורה אפי' למי שנוהג היתר בפת של ע"ג שהשומן נאסר כשהוא בעין משום בישולי ע"ג ונבלע בפת ג' וכן ירקות הנאכלין כמו שהן חיינן ובשלם עם בשר אסורין ששומן של בשר נבלע בהן וכתב הרשב"א וכן כלים שבשלו בהן ע"ג דברים שיש בהן משום בישולי ע"ג אסורין ג' לפיכך צריך ליהזר בשפחות נכריות המבשלות לעצמן בבית רבן ישראל שלא יניחוהו על גבי האור ואם קדמו והניחוהו צריך שיהפך בו קודם שיגיע למאכל בן דרוסאי ג' ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל וכתב שאין צריך לחוש לזה כלל שלא החמירו בבישולי ע"ג לאסור פליטתו: